

АГРАРНІ РОЗПИСКИ ЯК СТИМУЛЮЮЧИЙ ФАКТОР РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

КОСТЮЧЕНКО Д. Л.

аспірантка Вінницького національного аграрного університету

e-mail: Dasha_veres@meta.ua

ORCID ID: 0000-0002-7065-4806

Апріорі відомо, що стан сільського господарства знаходиться у нерозривному зв'язку із розвитком сільських територій. Оскільки, зацікавленими у розвитку своєї місцевості є безпосередньо її жителі, то стимулюючи розвиток дрібного і середнього фермерства досягався б ефект поступового розвитку і сільських територій. Ось тут і постає проблема пошуку лояльного фінансового інструменту, який враховував би специфіку сільськогосподарського виробництва. Оскільки кожен фінансовий інструмент (договори форвардної або ф'ючерсної поставки, векселя, облігації, заставні, аграрні розписки) має свої особливості, переваги та недоліки, виникає необхідність пошуку та виокремлення найоптимальнішого з них.

Одним із шляхів вирішення вище наведеної проблеми може бути залучення капітальних інвестицій у сільське, лісове та рибне господарство. Але аналізуючи на рис. 1 рівень і динаміку цих інвестицій та порівнюючи їх із інвестиціями у інші галузі (промисловість, будівництво) ми спостерігаємо, що частка інвестицій у сільське господарство значно менша та у динаміці зростає недостатньо.

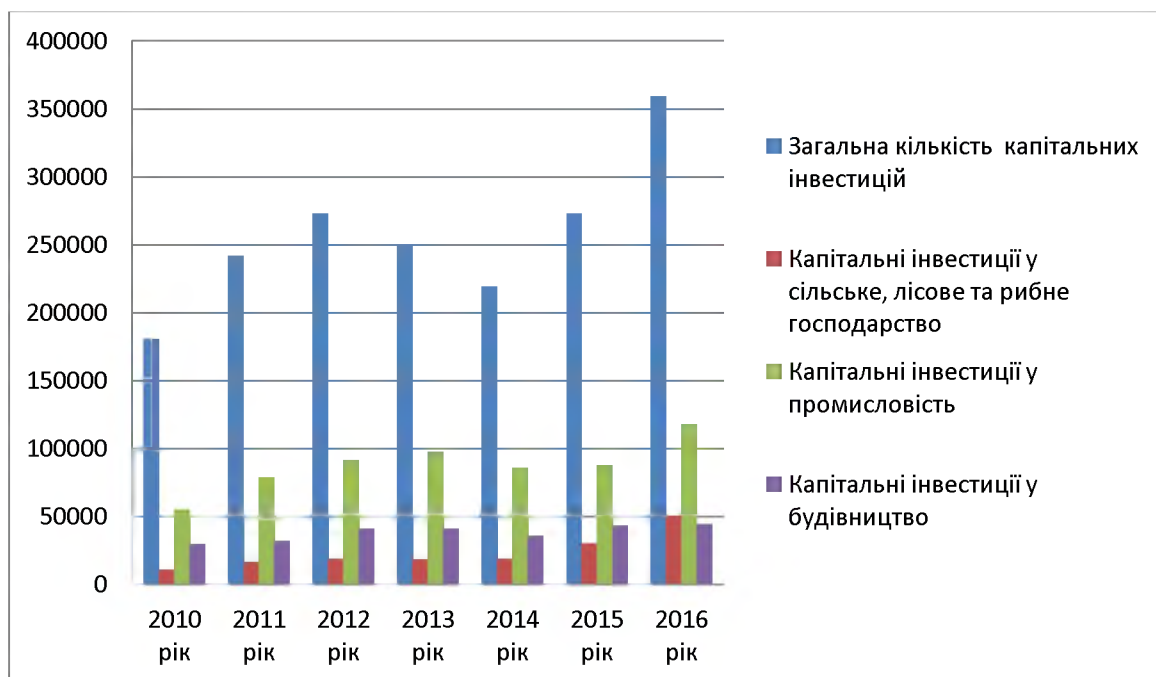

Рис. 1 Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності за 2010-2016 роки
Джерело: сформовано автором за [9]

Шумська С.С. також відзначає, що в 1994 р. у Бразилії успішно впроваджено аграрні розписки разом зі створенням сертифікату сільськогосподарської продукції. Даний інструмент дав змогу мобілізувати приватне фінансування сільського господарства після скорочення участі уряду у даному виді фінансування. Через десять років після їх уведення за аграрними розписками було підписано угод на суму приблизно 5 млрд. дол. США на рік. Налагоджена система аграрних розписок робить сільськогосподарське фінансування більш привабливим для потенційних кредиторів і покращує доступ фермерів до об'єднаного їх фінансування з боку банків, постачальників засобів виробництва, торговців і переробників. Хоча деталі цієї системи фінансування мають бути адаптовані до конкретних потреб кожної країни, система аграрних розписок, як правило, володіє низкою ключових характеристик, що дають їм певні переваги на практиці. Основною перевагою функціонуючої системи аграрних розписок є зниження ризиків для потенційних кредиторів. Поза судові домовленості гарантують швидке виконання і дають змогу уникнути довгих та невизначених судових розглядів [15].

Відносини, що виникають під час оформлення, видачі, обігу, виконання аграрних розписок регулює Закон України «Про аграрні розписки», також він визначає порядок їх реєстрації та спрямований на створення правових, економічних, організаційних умов функціонування цих документів. Згідно цього нормативно-законодавчого акту, аграрна розписка - товаророзпорядчий документ, що фіксує безумовне зобов'язання боржника, яке забезпечується заставою, здійснити поставку сільськогосподарської продукції або сплатити грошові кошти на визначених у ньому умовах [3].

Представник проекту «Аграрні розписки в Україні» Сергій Чехов зазначив, що попит на аграрні розписки в Україні зростає. Відповідно, подальше поширення на всю територію України дасть змогу аграріям кожної області отримати кредитування за аграрними розписками. До нього долучаються нові кредитори. Переважно розписками користуються виробники зернових та олійних культур. Водночас і фермери, які займаються овочівництвом і садівництвом, дедалі більше звертають увагу на цей інструмент фінансування [13].

За офіційною статистикою, нині в Україні оформлено 160 аграрних розписок, 65 з них — товарні, 95 — фінансові. Успішно виконано та закрито — 73. Обсяг залученого фінансування перевищив мільярд гривень. Ще не було жодного повідомлення про невиконання зобов'язань позичальником із відкриттям процедури примусового виконання за аграрними розписками [13].

На сьогодні, на території України 53% від усієї кількості аграрних розписок видано середніми сільськогосподарськими виробниками та 36% малими сільськогосподарськими виробниками під заставу певного виду сільськогосподарської продукції (кукурудза, соняшник, пшениця, соя, ріпак та ін.). Кількість виданих аграрних розписок росте, на сьогодні їх видано більше 190-ти (107 з яких виконано). Загальна сума коштів, залучених за ними, сягнула

понад 1,3 млрд. гривень. Досі не було зафіксовано жодного дефолту по аграрним розпискам [12].

Експерт страхового ринку, гендиректор компанії «Агроризик» Володимир Юдін зазначає, що банківські кредити іноді не вигідні і вимагають забезпечення застави, саме тому останнім часом набувають поширення кредити під заставу майбутнього врожаю та аграрні розписки. Він підкреслює, що при кредитуванні під заставу майбутнього врожаю фермерам обов'язково треба враховувати всі можливі ризики, втрату врожаю через несприятливі погодні умови або внаслідок протиправних дій. Відповідно, ці ризики можуть бути ризиками як самого підприємства, так і банку, який прийняв майбутній урожай як заставу для забезпечення кредитних зобов'язань. Саме тому урожай обов'язково має бути застрахованим. Тільки у такому разі буде стовідсоткова гарантія відшкодування заподіяних збитків для сільгосп підприємств, а для банку — наявність механізму реалізації заставного права [8].

Проаналізуємо на рис. 2 ризикові чинники впровадження аграрних розписок для усіх учасників аграрного ринку, та ризики їх впровадження для виробників аграрної продукції зокрема.

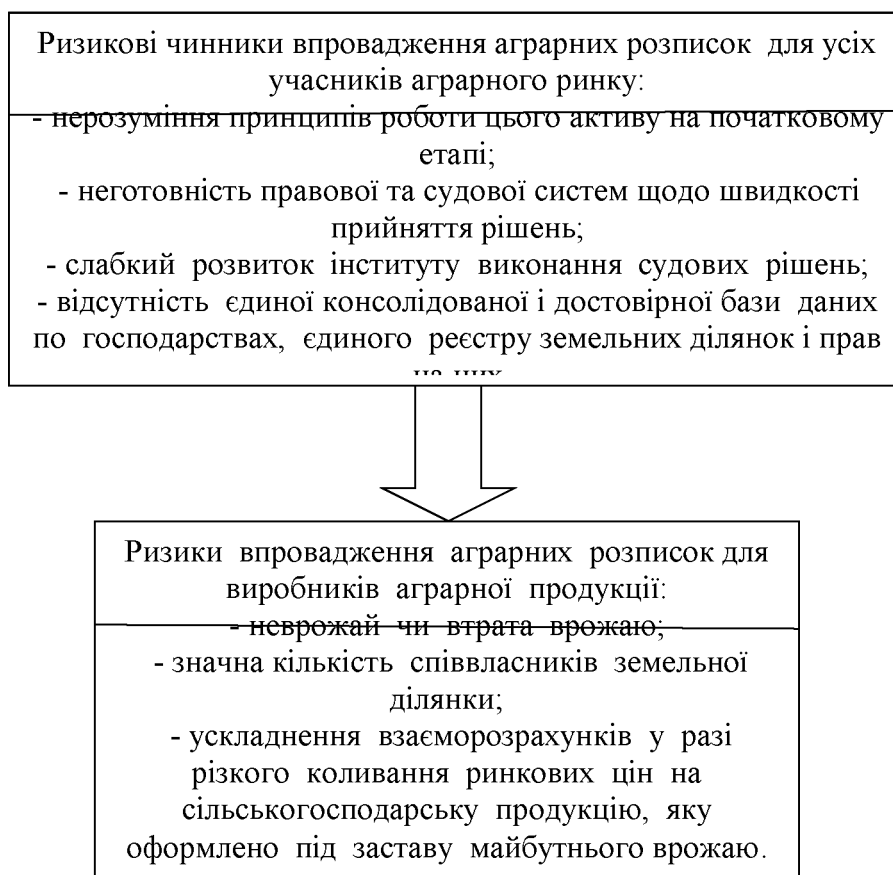

Рис. 2. Ризики впровадження аграрних розписок.
Сформовано автором за [1]

Із рис. 2 очевидно, що є певні ризики впровадження аграрних розписок для виробників сільськогосподарської продукції, але усі їх можна усунути. Ризик «неврожай чи втрата врожаю», не є значно вагомим, оскільки у разі дії даного ризику заставою автоматично стає урожай, зібраний виробником наступного року. «Значна кількість співвласників земельної ділянки» буде врегульований із удосконаленням законодавства (зняття мораторію на продаж землі, створення ринку землі). Ризик «ускладнення взаєморозрахунків у разі різкого коливання ринкових цін на сільськогосподарську продукцію, яку оформлено під заставу майбутнього врожаю» ліквідується шляхом укладання товарної аграрної розписки.

Враховуючи позитивні моменти запровадження аграрних розписок слід виокремити окремі їх недоліки, зокрема [2]:

1. Відсутність спеціально підготовлених нотаріусів, обізнаних з процедурами функціонування аграрних розписок. Наразі до Реєстру аграрних розписок підключено 26 нотаріусів з чотирьох областей України. А тому знайти обізнаного нотаріуса, який вже підключений до Реєстру аграрних розписок, важко [2].

2. Враховуючи інформаційний вакуум щодо впровадження у вітчизняну практику аграрних розписок, сільськогосподарські товаровиробники, особливо з числа дрібно- і середньотоварних, остерігаються використовувати цей прогресивний метод кредитування, вважаючи, що в подальшому через борги за аграрною розпискою у них зможуть відібрати їхню землю. Підтвердженням цього є результати анкетного опитування начальників управлінь сільського господарства при райдержадміністраціях Черкаської області, яке проведено на нараді 07.02.2017 р. при Уманському національному університеті садівництва. Незважаючи на прийняття Закону № 1666 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення державної реєстрації прав на нерухоме майно та захисту прав власності» його дія не поширюється на дрібних і середніх товаровиробників, що працюють не на власній, а на орендованій землі. При цьому має місце факт, коли велика кількість малих і середніх суб'єктів аграрного виробництва вчасно не реєструють права на земельну ділянку, а тому, якщо такі права не зареєстровані, то і кошти за аграрною розпискою отримати неможливо [2].

Правдюк Н.Л. стверджує, що причинами низького рівня застосування аграрних розписок експерти відзначають непопулярність такого фінансового інструменту серед банківських установ через високий кредитний ризик, низьку дохідність такого виду кредитування та відсутність розробленого Національним банком України спеціального порядку роботи з аграрними розписками. Серед чинників, які стримують залучення кредитних ресурсів є відсутність порядку обліку та оподаткування операцій з аграрними розписками, що підвищує ризик застосування в майбутньому штрафних санкцій з боку фіскальних органів. Крім того, відсутність механізму участі експертних організацій в експертизі дотримання технології вирощування врожаю, колізії в процедурі стягнення врожаю в рахунок аграрної розписки з процедурою примусового звернення стягнення на майно боржника в загальному випадку у

виконавчому провадженні де мотивують боржників і кредиторів звертатися до такого виду кредитного інструменту [10].

Мамалига С.В. зазначає, що аграрні розписки не вирішують всі проблеми аграрної сфери, які накопичувалися десятиліттями. Але це ще один крок до намагання сформувати прозорий, з однаковими можливостями доступу до фінансів всіх підприємств незалежно від розміру, аграрний ринок [7].

Дослідження сучасного стану розвитку аграрних розписок в Україні дозволяє визначити їх як ефективних та сучасний інструмент фінансування аграрних товаровиробників, загальні переваги сформуємо на рис. 4.

Рис. 4. Вплив функціонування аграрних розписок на суб'єкти ринку
Джерело: сформувано автором

Таким чином, аграрні розписки здійснюють комплексний позитивний вплив не лише на розвиток аграрних підприємств, але і на розвиток сільських територій. Подальше стимулювання та поширення даного виду кредитування має здійснюватися з сприяння держави на відповідних національному та регіональному рівнях.

В процесі аналізу різноманітних фінансових інструментів доведено, що аграрні розписки – найоптимальніша для сільськогосподарських виробників форма кредитування, оскільки заставою є майбутній врожай, оперативне оформлення документів, низька вартість оформлення аграрної розписки, безумовність повернення позикових коштів, позасудове стягнення. Звісно, є певні ризикові чинники впровадження аграрних розписок як для усіх учасників

аграрного ринку, так і для виробників аграрної продукції зокрема, але вони не настільки вагомі, щоб нехтувати даний фінансовий інструмент.

В процесі дослідження було проаналізовано різноманітні фінансові інструменти і зроблено висновок, що для виробників сільськогосподарської продукції, аграрні розписки – найоптимальніший варіант кредитування аграріїв, оскільки враховує особливості ведення сільськогосподарської діяльності, а також встановлено, що створення аграрних розписок є стимулюючим фактором розвитку сільських територій.

Список використаних джерел:

1. Андрієвський В.Є. Економічна доцільність впровадження системи кредитування під заставу майбутнього врожаю в Україні [Електронний ресурс] / В.Є. Андрієвський, С.М. Терещук, Н.В. Сеперович. – Режим доступу: http://www.amdi.org.ua/docs/Bulletin/Bulletin_67_April_2012.pdf.
2. Бечко П. К. Роль нетрадиційних форм кредитування у підвищенні конкурентоспроможності аграрних товаровиробників / П. К. Бечко, Л. В. Барабаш, Я. О. Голобородько // Вісник ЖНАЕУ. – 2017. – № 1 (59), т. 2. – С. 101–111
3. Закон України "Про аграрні розписки" [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5479-17>.
4. Калетнік Г. М. Аграрна розписка як альтернативний варіант фінансового забезпечення аграрного виробництва / Г. М. Калетнік, Г. О. Пчелянська, С. М. Терещук. // Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: Економічні науки. – 2012. – №4. – С. 74–79.
5. Кіреєва Е. А. Забезпечення сталого розвитку аграрного сектору: досвід аграрної політики США / Е. А. Кіреєва, Р. Spencer. // Економіка. Фінанси. Менеджмент. Актуальні питання науки і практики. – 2016. – №9. – С. 20–29.
6. Кириченко О. А. Кредитування аграрного сектору економіки в умовах глобальної фінансової кризи / О. А. Кириченко, В. Д. Кудрицький // Актуал. проблеми економіки. – 2009. – № 5 (95). – С. 207–222.
7. Мамалига С. В. Аграрні розписки в Україні: проблеми та перспективи розвитку / С. В. Мамалига. // Агросвіт. – 2017. – №9. – С. 30–34.
8. Онлайн ресурс AgroPortal.ua [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://agroportal.ua/ua/views/mnenie-eksperta/agrostrakhovanie--optimalnaya-zashchita-dlya-malykh-i-srednikh-proizvoditelei/#>.
9. Офіційний сайт Державної служби статистики [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
10. Правдюк Н. Л. Аграрні розписки як альтернативна форма кредитування сільськогосподарських підприємств: обліковий аспект / Н. Л. Правдюк. // Облік і фінанси. – 2016. – №4. – С. 69–79.
11. Радченко Н. Г. Аграрні розписки як альтернативна форма кредитування сільськогосподарських підприємств / Н. Г. Радченко. // Збірник

наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2013. – №1. – С. 356–361

12. Семенюк С. Колонка юриста: аграрні розписки – ефективний шлях залучення коштів в агробізнес [Електронний ресурс] / С. Семенюк. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://dyvys.info/2018/01/30/kolonka-yurysta-agrarni-rozpysky-efektyvnyj-shlyah-zaluchennya-koshtiv-v-agrobiznes/>.

13. У 2018 аграрні розписки запрацюють в усіх областях України [Електронний ресурс] // Аграрне інформаційне агенство Agravery. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://agravery.com/uk/posts/show/u-2018-agrarni-rozpiski-zapracuut-v-usih-oblastah-ukraini>

14. Фінансова аграрна розписка. Інструкція по використанню [Електронний ресурс] / В. Андрієвський, Г. Цвик, О. Коротков, В. Говгера. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://minagro.gov.ua>

15. Шумська С. С. Фінансові інструменти розвитку: світова практика та уроки для України / С. С. Шумська // Причорноморські економічні студії. – 2016. – №10. – С. 242–249.

Міністерство освіти і науки України
ННБК «Всеукраїнський науково-навчальний консорціум»
Вінницький національний аграрний університет
Самаркандський сільськогосподарський інститут, Узбекистан
Технологічно-промисловий коледж ВНАУ
Могилів-Подільський технологічно-економічний коледж ВНАУ
Ладжишський коледж ВНАУ
Чернитувський коледж ВНАУ
Немирівський коледж будівництва та архітектури ВНАУ
Верхівський сільськогосподарський коледж ВНАУ
Факультет економіки та підприємництва

ПРОГРАМА

МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

«Кібернетичне управління економічними об'єктами в умовах глобалізації»

19 квітня 2018 року
м. Вінниця

**СЕКЦІЯ
ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ТА ІННОВАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ
(вуд. 3302)**

Керівник: Кірсєва Елєонора Андрїїана, кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки

Відповідальний секретар: Дюк Анна Андрїїана, кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки

«ПРОБЛЕМЫ РЕАЛИЗАЦИИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ПРОДУКЦИИ В РЕСПУБЛИКЕ АРМЕНИИ»

Арутюнян Арутюн Саргісович кандидат экономических наук, доцент Национальный Аграрный Университет Армении

Хачатрян Гоарик Серєжєєвна кандидат экономических наук, доцент Национальный Аграрный Университет Армении

«THE ROLE OF UNIVERSITIES IN REGIONAL DEVELOPMENT AND INNOVATIONS»

GANIEV IBRAGIM PhD, Head of Department Quality Control of Education, Samarkand Agricultural Institute, Uzbekistan

«АГРАРНІ РОЗПИСКИ ЯК СТИМУЛЮЮЧИЙ ФАКТОР РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ»

Костюченко Д. Л. асистент кафедри економіки Вінницького НАУ

«РОЗВИТОК ТВАРИНИЦЬКО-ПРОДУКТОВОГО КОМПЛЕКСУ ЯК СКЛАДОВОЇ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ»

Фуштей Л.Л. аспірант кафедри економіки Вінницького НАУ

(науковий керівник Сатюкова І.Ю.)

«ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ»

Брюєва А. А. кандидат економічних наук, старший викладач кафедри економіки Вінницького НАУ,

«СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ»

Хасєнька О. П. кандидат економічних наук, старший викладач кафедри економіки Вінницького НАУ

«ІННОВАЦІЙНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОТОРГІВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА»

Кулякова М. Ю. аспірант Одеського державного аграрного університету

«СТРУКТУРОЛОГІЧНА МОДЕЛЬ МЕХАНІЗМУ ОЦІНКИ, МОТИВАЦІЇ ТА СТИМУЛЮВАННЯ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА»

Климчук А. О. кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки Вінницького НАУ